

Blodprovtagning

God provtagningsteknik och rätt hantering av proverna är förutsättningen för korrekta analysresultat.

Utförs i regel på provtagningscentralen, vårdcentralen eller på respektive vårdavdelning (av vårdpersonal).

Patienten ska vara väl informerad av beställaren om vilka prover som ska tas och om det finns några särskilda anvisningar som gäller inför provtagningen. Det är viktigt att patienten förberetts på rätt sätt inför provtagningen.

Provtagnings tidpunkt, medicinering, kost, fasta, fysisk aktivitet kan påverka analysresultat. Provtagningsanvisningar finns under respektive analys i provtagningshandboken.

Vila före provtagningen är en viktig förutsättning att eliminera påverkan av kroppsläget. De flesta referensintervall är baserade på prov som har tagits efter 15 minuters vila i sittande ställning.

Fasteprov innebär att ingen föda eller dryck intas minst 10 timmar före provtagning. Vatten får drickas i liten mängd. Det är inte heller tillåtet att röka eller snusa. Fasteprov ska tas på morgonen.

Vilken rörtyp som ska användas för respektive analys framgår av Provtagningshandboken.

Venprovtagning

Vid venprovtagning ska samtliga rör med tillsats fyllas till vakuumeffekten upphör för att det ska bli rätt proportion mellan blod och tillsats i röret. Rör med tillsats ska fyllas till markeringen på röret.

Samtliga rör ska vändas omsorgsfullt 10 gånger omedelbart efter provtagningen. Blodvagga rekommenderas.

Vid venprovtagning med flera vakuumrör rekommenderas följande ordningsföljd:

- Koagulationsrör (blå propp)
- Serumrör med eller utan gel (gul eller röd propp)
- RST-rör (orange propp)
- Heparinrör med eller utan gel (mintgrön eller mörkblå propp)
- EDTA (lila propp)
- Glukos (rosa propp)
- Övriga

Försök ta venösa blodprov med så lite stas som möjligt, maximalt under 1 minut. Muskelarbete (till exempel ”pumpning” med handen) kan ge felaktiga analysresultat.

Ta aldrig blodprov från arm som tar emot eller just tagit emot infusion!

Provtagning rekommenderas inte att utföras inom 24 timmar efter tillförsel av intravenös kontrastmedel vid normal njurfunktion.

Undvik också provtagning via inneliggande perifer kateter under och timmarna efter en infusion.

Provtagning från central venkateter (CVK) bör undvikas. Om det sker måste tillräcklig volym "slaskblod" aspireras före provtagningen för att provet ska vara representativt. Slaskblodets volym beror på den inneliggande kateterens volym. Generellt gäller att man bör aspirera en volym som är 2 - 3 gånger kateterens volym.

Se även Vårdhandboken.

se länk till [Vårdhandboken](#) (öppnas i nytt fönster).

Observera! Prov för koagulationsprover bör ej tas via inneliggande kateter.

Provtagning vid infusion

Det blodprov som tas vid pågående infusion kan vara utspädd med infusionsvätskan i okontrollerad grad eller visa falskt höga värden för de analyter som finns i infusionsvätskan. För att undvika risk för felaktiga värden rekommenderas att infusionen stängs av minst 2 minuter innan provtagningen sker. Detta gäller även om prov tas från extremitet där infusionen inte ges.

Prov bör tas i en annan extremitet än den där infusion ges. När det inte är möjligt, ta prov distalt om (nedom) platsen för infusion.

Förfarande då blodprov tas distalt om platsen för infusion:

- Infusionen stängs av innan provtagning. Försiktighet måste iakttas att infusionen helt har avbrutits.
- Applicera stasband mellan platsen för infusion och den avsedda provtagningsplatsen.
- Provtagning utförs. Uppmärksamma personalen på att provtagning utförts och att infusionen kan återstartas.

Kapillär provtagning kan vara ett alternativ vid behov av enstaka analyser där liten provmängd behövs.

Hur länge man ska vänta med provtagning efter avstängd eller avslutad infusion beror bland annat på vilken infusion som ges, vilka analyser som ska utföras och analysmetod.

Parenteral nutrition (PN): PN innehåller bl a vätska, glukos, lipider och aminosyror. Höga nivåer av lipider kan påverka många metoder och analyser. Studier har visat att de former av lipider som finns i PN i regel har en

halveringstid på ca 1 h. Vi rekommenderar att man väntar minst 2 h efter avslutad infusion med PN innan prover tas.

Vid behov av akut provtagning under pågående infusion ska man inte vänta mer än 2-3 min efter avstängd infusion.

Kolhydrathaltig infusionslösning (t ex glukos): Vid analys av glukos rekommenderas infusionen vara avstängd i 2-3 minuter innan prov tas, förutsatt att provtagning sker i annan extremitet alternativt i samma extremitet nedan infusionsplatsen.

Specifik infusion av Kalcium/ Fosfat/ Magnesium: Det finns data som talar för att analys av kalcium, fosfat och magnesium kan påverkas under en längre tid efter motsvarande infusioner. Provtagning rekommenderas därför tidigast 2 h efter avstängd infusion.

I övrigt, t ex vid infusion med Ringer-acetat, bör en infusion vara avstängd i minst 2 minuter innan blodprov kan tas.

Provmärkning

All provtagning ska ske i rör som etiketterats i direkt anslutning till provtagningen. Identiteten ska kontrolleras genom uppvisande av fotolegitimation eller att patienten själv uppger namn och personnummer. Om patienten inte själv kan uppge sin identitet, kontrollera då mot identitetsband eller med någon medföljande person. Kontrollen ska utföras även om patienten är känd för provtagaren. Kontrollera dessa uppgifter mot de som finns på samtliga remisser och etiketter.

Provförvaring

Provrör ska efter provtagningen förvaras stående i rumstemperatur. Om blodet koagulerar i liggande provrör fastnar koagel i proppen, med risk för dålig serumseparation och blodstänk vid öppnandet.

Alla prover bör lämnas till laboratoriet snarast möjligt.

Om inget annat anges i provtagningshandboken, ska prover tagna i rör med gul eller röd propp centrifugeras inom 2 timmar efter provtagning. Dessa rör ska stå 30 minuter före centrifugering för att få en god serumseparation. Övriga förvaringsanvisningar, se respektive analys i provtagningshandboken.

Serum eller plasma som avskilts inom 2 timmar efter provtagningen kan i de flesta fall förvaras i kyla (2 - 8°C) något eller några dygn.

Ange alltid tid för provtagning på remissen/beställningen!